प्रदेश लोक सेवा आयोग, कर्णाली प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह, अंग्रेजी, गणित, विज्ञान, नेपाली र सामाजिक शिक्षा उपसमूह, अधिकृतस्तर सातौ तह, प्रशिक्षक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम र परीक्षा योजना

पाठ्यक्रमको रुपरेखाः यस पाठ्यक्रम योजनालाई तीन चरणमा विभाजन गरिएको छ ।

प्रथम चरणः बस्तुगत परीक्षा (Objective Test) पूर्णाङ्कः १००

द्वितीय चरणः विषयगत परीक्षा (Subjective Test) पूर्णाङ्कः २००

अन्तिम चरणः (क) सामूहिक परीक्षण (Group Test) पूर्णाङ्कः १०

(ख) अन्तर्वार्ता (Interview) पूर्णाङ्कः ४०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरणः बस्तुगत परीक्षा (Objective Test) पूर्णाङ्कः १००

पत्र	विषय	खण्ड	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्नसंख्याxअङ्क	समय
प्रथम	General Subject	General knowledge & General Ability Test	१००	४०	वस्तुगत (Objective) वहुवैकल्पिक प्रश्न(MCQs)	१००x१=१००	१ घण्टा ३० मिनेट

२. द्वितीय चरणः- विषयगत परीक्षा (Subjective Test) पूर्णाङ्कः २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्नसंख्या xअङ्क	समय
द्वितीय	General Technical Subject	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर लामो उत्तर	४x५=२० ८x१०=८०	३ घण्टा
तृतीय	Service-Group Specific Subject	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर लामो उत्तर	८x५=४० ६x१०=६०	३ घण्टा

३. अन्तिम चरणः- सामूहिक परीक्षण (Group Test) र अन्तर्वार्ता (Interview) पूर्णाङ्क ५०

पत्र/विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
सामूहिक परीक्षण (Group Test)	१०	सामूहिक छलफल (Group Discussion)	३० मिनेट
अन्तर्वार्ता (Interview)	४०	बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)	

द्रष्टव्यः

१. यस पाठ्यक्रमलाई प्रथम चरण, द्वितीय चरण र अन्तिम चरण (सामूहिक परीक्षण र अन्तर्वार्ता) मा विभाजन गरिएको छ ।

२. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।

३. वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरुको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।

४. बहुवैकल्पिक प्रश्नहरु हुने परीक्षामा क्याल्कुलेटर प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

५. विषयगत प्रश्नहरुको हकमा तोकिएको अङ्कमा एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरु (Short notes) सोध्न सकिनेछ ।

६. परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिईए अनुसार हुनेछ ।

७. विषयगत प्रश्न हुने पत्र/विषयका प्रत्येक भाग/खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरु हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक भाग/खण्डका प्रश्नहरुको उत्तर सोहीभाग/खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।

८. यस पाठ्यक्रम अनुसारका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरु परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगावै संशोधन भई कायम रहेका विषयवस्तुलाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।

९. प्रथम चरणको वस्तुगत परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र द्वितीय चरणको लिखित परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।

१०. प्रथम चरणको वस्तुगत परीक्षामा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कको शत प्रतिशत अङ्क तथा द्वितीय चरणको लिखित परीक्षाको कुल प्राप्ताङ्कको आधारमा लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशित गरिनेछ ।

११. द्वितीय चरणको लिखित परीक्षामा छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र अन्तिम चरणको सामूहिक परीक्षण र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।

१२. लिखित परीक्षा र अन्तिम चरणको सामूहिक परीक्षण र अन्तर्वार्ताको कुल प्राप्ताङ्कको आधारमा अन्तिम परीक्षाफल प्रकाशित गरिनेछ ।

१३. पाठ्यक्रम लागू हुने मितिः २०७९।०६।२५

प्रथमपत्र (Paper I): General Subject

खण्ड-क : - सामान्यज्ञान र वौद्धिक परीक्षण (60 Marks)

१. सामान्यज्ञान र समसामयिक विषय (30×1 Mark = 30 Marks)

१.१ नेपालको भौगोलिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र आर्थिक अवस्था

१.२ कर्णाली प्रदेशका महत्वपूर्ण प्राकृतिक श्रोतहरु

१.३ कर्णाली प्रदेशको भौगोलिक विविधता र हावापानीको अवस्था

१.४ आधुनिक नेपालका महत्वपूर्ण घटना, सामाजिक, साँस्कृतिक र आर्थिक अवस्था

१.५ पन्ध्रौं योजना, कर्णाली प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, बार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रमहरु

१.६ दीगो विकास, जलवायु परिवर्तन रजैविक विविधता

१.७ सयुक्त राष्ट्रसंघ र सार्क सम्बन्धी सामान्य जानकारी

१.८ नेपालको संविधान

१.९ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको शासन प्रणाली र सुशासन, नागरिक बडापत्र र गुनासो व्यवस्थापन

१.१० निजामती सेवा ऐन, २०४९(संशोधन सहित) र नियमावली २०५० (संशोधन सहित)

१.११ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४(संशोधन सहित)

१.१२ सार्वजनिक सेवा प्रवाह : अवधारणा, महत्व र तरिकाहरु

१.१३ सार्वजनिक नीतिः अवधारणा, उद्देश्य र महत्व

१.१४ व्यवस्थापनका विभिन्न पक्षहरुः योजना, संगठन, निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय निर्माण, उत्प्रेरणा र नेतृत्व

१.१५ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका महत्वपूर्ण घटना तथा वर्तमान सवालहरु

.2. General Ability Test (30×1 Mark = 30 Marks)

2.1 Verbal Ability Test (10×1 Mark = 10 Marks)

Jumble words, Series, Analogy, Classification, Coding-Decoding, Matrix, Ranking Order Test, Direction and Distance Sense Test, Common Sense Test, Logical Reasoning, Assertion and Reason, Statement and Conclusions

2.2 Numerical Ability Test (10×1 Mark = 10 Marks)

Series, Analogy, Classification, Coding, Arithmetical reasoning/operation, Percentage, Ratio, Average, Loss & Profit, Time & Work, Data interpretation & Data verification

2.3 Non-verbal/Abstract Ability Test (10×1 Mark = 10 Marks)

Figure Series, Figure Analogy, Figure Classification, Figure Matrix, Pattern Completion /Finding, Analytical Reasoning Test, Figure Formation and Analysis, Rule Detection, Water images, Mirror images, Cubes and Dice &Venn-diagram

३. नेपालमा शिक्षा (**Education in Nepal)** **40 ×1 Mark = 40 Marks**

३.१ नेपालमा शिक्षाको इतिहास र नेपालका महत्वपूर्ण शैक्षिक घटनाहरु

३.२ संघीय र कर्णाली प्रदेशका शिक्षा सम्बन्धी कानुनहरु

३.३ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहकोशिक्षा प्रशासनको संरचना

३.४ नेपालको शिक्षाका मुख्य योजना र आयोगका प्रतिवेदन र सिफारिशहरुः राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना २०२८, राष्ट्रिय शिक्षा आयोग, २०४९ र उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोग, २०५५

३.५ शिक्षाका आधुनिक प्रवृत्तिहरु

३.६ शिक्षाको अर्थ, परिभाषा, उद्देश्य र कार्य

३.७ शिक्षा र समाज : शिक्षा र सामाजिक प्रक्रिया, शिक्षा र सामाजिक न्याय

३.८ शिक्षा र दर्शनबीचको सम्बन्ध (पश्चिमी र पूर्वेली दर्शन)

३.९ शिक्षा मनोविज्ञानको अर्थ, मानव वृद्धि र विकासको परिचय र भिन्नता

३.१० मानव विकासका विभिन्न अवस्था र विशेषताहरु : वाल्यावस्था, यौवनावस्था र किशोरावस्था

३.११ सिकाइ : अवधारणा, प्रभाव पार्ने तत्वहरु र सिद्धान्तहरु

३.१२ राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६ र राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको प्रारुप, २०७६ र स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन, २०७६

३.१३ पाठ्यक्रमको अर्थ, परिभाषा, तत्व, प्रभाव पार्ने तत्वहरु, ढाँचा वा प्रकार, पाठ्यक्रम विकासको नमूनाहरु, नेपालमा पाठ्यक्रम विकासको प्रक्रिया, एकीकृत पाठ्यक्रम

३.१४ शिक्षक निर्देशिका, पाठ्यपुस्तक, बहुपाठ्यपुस्तक र सन्दर्भ सामग्री

३.१५ मूल्यांकनको अर्थ, परिभाषा, प्रकार, साधनहरु, परीक्षा र मूल्यांकन, परीक्षाका प्रकार, मूल्यांकनका साधनका विशेषताहरु, परीक्षण, नतिजा विश्लेषण, विशिष्टीकरण तालिका

३.१६ विद्यालय तहको पाठ्यक्रमको अभ्यास, निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन र लेटर ग्रेडिङ निर्देशिका, २०७८

३.१७ जीवनोपयोगी शिक्षा र व्यवहार कुशल सीपहरु

३.१८ विद्यालय सुपरीवेक्षणः अर्थ, महत्व, प्रकार र शैलीहरु

३.१९ शिक्षण विधि र शैक्षिक सामग्रीः परिचय र प्रकार

३.२० कर्णाली प्रदेशमा महामारीमा सिकाइलाई निरन्तरता गर्नका लागि प्रयोग गर्न सकिने वैकल्पिक विधिहरु

३.२१ एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन तथा सूचना प्रणाली र शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

३.२२ शैक्षणिक योजनाहरुः बार्षिक कार्यतालिका, कार्ययोजना, एकाइ योजना, पाठयोजना, समयतालिका, शिक्षण/सिकाइ सुधार योजना

३.२३ शैक्षिक योजना तथा कार्यक्रमहरुः प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम, विद्यालय सुधार योजना, विद्यालय शिक्षा क्षेत्र विकास योजना

३.२४ शैक्षणिक संगठनः कक्षा शिक्षण, विषय शिक्षण, बहुकक्षा शिक्षण र बहुकक्षा बहुस्तर शिक्षण

३.२५ शैक्षिक अनुसन्धानः अवधारणा, कार्यमूलक अनुसन्धान र मामला अध्ययन

३.२६ शिक्षकको सक्षमता, शिक्षकको पेसागत दक्षता विकास र शैक्षिक नेतृत्व

३.२७ शिक्षामा पेशागत नैतिकता र आचरण, शिक्षक र विद्यार्थीको आचारसंहिता

३.२८ शैक्षिक व्यवस्थापन : कक्षाकोठा व्यवस्थापन, विविधता व्यवस्थापन, विपद् व्यवस्थापन, समय व्यवस्थापन, द्वन्द्व व्यवस्थापन र तनाव व्यवस्थापन

३.२९ शैक्षिक सुशासन : अवधारणा र तत्वहरु, गुनासो व्यवस्थापन र नागरिक बडापत्र

३.३० कर्णाली प्रदेशका शिक्षासम्बन्धी समसामयिक विषयहरुः आवासीय विद्यालय, घुम्ती विद्यालय, छात्रवृत्ति

द्वितीयपत्र (Paper II) : General Technical Subject

Section (A)-शिक्षा र मनोविज्ञान 30 Marks

१. शिक्षाको परिचय र शिक्षाका आधुनिक प्रवृत्तिहरु

१.१ शिक्षाको अर्थ, परिभाषा र स्वरुप

१.२ शिक्षाका उद्देश्यहरुः व्यक्तिगत र सामाजिक

१.३ शिक्षाका कार्यहरुः व्यक्तिगत, राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र राजनैतिक

१.४ शिक्षणको अर्थ र परिभाषा, शिक्षणकला र विज्ञानको रुपमा, शिक्षणका नमुनाहरु

१.५ शिक्षाका आधुनिक प्रवृत्तिहरुः मानव अधिकार र शिक्षा, बालअधिकार र शिक्षा, विद्यालय शान्तिक्षेत्रको रुपमा, निरन्तर शिक्षा, खुला सिकाइ, मानव मूल्यमा आधारित शिक्षा, शिक्षामा समान अवसर र समतामूलक पँहुच, शिक्षा र सामाजिक न्याय, आर्थिक लगानीका रुपमा शिक्षा, अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा, राष्ट्रिय एकताका लागि शिक्षा, अन्तर्राष्ट्रिय समझदारीका लागि शिक्षा

१.६ शिक्षामा अनुसन्धानः अर्थ, महत्व, प्रकारहरु (आधारभूत, प्रायोगिक र कार्यमूलक अनुसन्धान)

१.७ कर्णाली प्रदेशमा अवलम्वन गर्न सकिने घुम्ती, बहुकक्षा बहुस्तर शिक्षा र आवासीय शिक्षाको अवधारणा, अभ्यास र आवश्यकता

१.८ छात्रवृत्तिः अवधारणा, उद्देश्य र कर्णाली प्रदेशबाट प्रदान गरिने छात्रवृत्तिको प्रकार

१.९ विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रमः विद्यालय नर्स कार्यक्रम, दिवा खाजा कार्यक्रम

२. शिक्षाको समाजशास्त्रीय र दार्शनिक आधारहरु

२.१. समाज र समुदायको धारणा, शिक्षा र समाजबीचको सम्बन्ध

२.२. विद्यालय समाजको उप-प्रणालीको रुपमा

२.३. सामाजिक प्रक्रिया र शिक्षा

२.३.१ सामाजिकीकरणः अवधारणा, तरिका र सामाजिकीकरणका निकायहरु

२.२.२ सामाजिक अन्तरक्रियाः अर्थ, स्वरुप र कक्षाकोठामा सामाजिक अन्तरक्रिया

२.२.३ सामाजिक परिवर्तन र गतिशीलताः अर्थ, सिद्धान्त र यसको शिक्षासँगको सम्बन्ध

२.४. शिक्षाको दर्शनका विभिन्न पक्षसँग सम्बन्ध र तिनीहरुको प्रभाव तथा कार्यान्वयन

२.४.१ आदर्शवाद, प्रकृतिवाद, यथार्थवाद, प्रयोजनवाद र अस्तित्ववाद

२.४.२ पूर्वीय दर्शन र शिक्षा

३. शैक्षणिक विधि र प्रविधि तथा सामग्री

३.१. शैक्षणिक विधि र पद्धतिको अर्थ, परिभाषा र तत्वहरु

३.२. शिक्षण र सिकाइ बीचको अन्तरसम्बन्ध, शिक्षण सिकाइमा शिक्षक, विषयविज्ञ र सुपरिवेक्षकको भूमिका

३.३. सिकाइमासूचना तथा सञ्चार प्रविधिको महत्व र प्रयोग

३.४.शिक्षण सिकाइमा प्रयोग गरिने विद्यार्थी केन्द्रीत, शिक्षक केन्द्रीत र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण विधिहरु

३.५. विपदको समयमा प्रयोग गर्न सकिने शिक्षण सिकाइका वैकल्पिक विधिहरु

३.६. शैक्षणिक योजनाः शिक्षण सुधार योजना, पाठ योजना, एकाइ/विषय शीर्षक **(Theme)** योजना, बार्षिक कार्ययोजना, बार्षिक कार्यपात्रो र दैनिक समयतालिका

३.७. शैक्षिक सामग्रीको अवधारणा, प्रकार, छनौट, तयारी तथा प्रयोग

४. शिक्षा मनोविज्ञान

४.१. शिक्षा मनोविज्ञानको अर्थ, क्षेत्र, आवश्यकता र महत्व

४.२. मानव विकास

४.२.१ वृद्धि र विकासको अवधारणा, मानव विकासका सिद्धान्त र विशेषताहरु

४.२.२ मानव विकास अध्ययन गर्नको उद्देश्य, महत्व तथा अध्ययनका विधिहरु

४.२.३ मानव विकासका चरणहरु

४.३. वाल्यावस्थाः परिचय, पूर्ववाल्यावस्था र उत्तर वाल्यावस्थाका विशेषताहरु, विकासात्मक कार्यहरु, शारीरिक, सामाजिक र संवेगात्मक परिवर्तन

४.४. यौनवनावस्थाः परिचय, विशेषताहरु, विकासात्मक कार्यहरु, शारीरिक, सामाजिक र संवेगात्मक परिवर्तन

४.५. किशोरावस्थाः परिचय, विशेषताहरु, विकासात्मक कार्यहरु, शारीरिक परिवर्तन, सामाजिक र संवेगात्मक परिवर्तन, रुचिहरु र उनीहरुमा देखापर्ने मुख्य व्यवहारहरु

Section (B) – सिकाई र पाठ्यक्रम तथा मूल्यांकन 25 Marks

५. सिकाई र यसका सिद्धान्तहरु

५.१. सिकाईको परिचयः सिकाइको अर्थ, स्वरुप र सिकाइका अपवाद, परिपक्वता र सिकाई

५.२. सिकाइ र बुद्धिमत्ता, बुद्धिमत्ताका सिद्धान्तहरु, वहु– बुद्धिमत्ता, संवेगात्मक बुद्धिमत्ता

५.३. सिकाइका सिद्धान्तहरुः विशेषता र शैक्षिक उपयोग

५.३.१ शास्त्रीय सम्बन्धन

५.३.२ कार्यपरक सम्बन्धन

५.३.३ प्रयत्न र भूल सिकाई

५.३.४ अन्तरदृष्टि सिकाई सिद्धान्त

५.३.४ जिन पियाजे र लेव भिगोत्सीका सिकाइ सिद्धान्तहरु

५.३.५ ग्याग्नेको तहगत सिद्धान्तहरु

५.३.६ बान्दुराको सामाजिक सिकाई सिद्धान्त

५.४. सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्वहरु

५.४.१ सिकाइको स्थानान्तरणः अवधारणा, प्रकार, सिद्धान्त र प्रभाव पार्ने तत्वहरु

५.४.२ स्मरण र विस्मरणः स्मरणको अवधारणा, प्रकार, मापन प्रक्रिया र स्मृति क्षमतामा सुधारका विधिहरु

५.४.३ विस्मरणको अवधारणा र कारणहरु

५.४.४ उत्प्रेरणाः अवधारणा, प्रकार र सिकाइमा प्रयोग गरिने उत्प्रेरकहरु

५.४.५ अभ्यासः अवधारणा, प्रकार र उपयोग

५.४.६ पुनर्वलः अवधारणा, प्रकार र उपयोग

६. पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीको विकास र व्यवस्थापन

६.१. पाठ्यक्रमः अवधारणा, तत्व र आवश्यकता

६.२. पाठ्यक्रमको ढाँचा र नमुना

६.२.१ ढाँचाः विषय– केन्द्रित, क्रियाकलाप– केन्द्रित, जीवन परिस्थितिमा आधारित र मुख्य पाठ्यक्रम

६.२.३ पाठ्यक्रम विकासका नमूनाहरुः तार्किक, चक्रीय र गतिशील नमुना

६.३. नेपालको विद्यालय तहको पाठ्यक्रम विकास प्रक्रिया

६.४. पाठ्यक्रम निर्माणमा प्रभाव पार्ने तत्वहरुः विद्यार्थी, समकालीन समाज तथा सँस्कृति, विषयवस्तु, दर्शन र मनोविज्ञान

६.५. राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको प्रारुप २०७६ र स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन २०७६

६.६. विद्यालय तहको वर्तमान परिमार्जित पाठ्यक्रम सम्बन्धी जानकारी

६.७. पाठ्यक्रम विकासका आधुनिक प्रवृत्तिहरुः एकीकृत पाठ्यक्रम, सुषुप्त पाठ्यक्रम र स्थानीय पाठ्यक्रम

६.८. पाठ्यपुस्तक, शिक्षक निर्देशिका र सन्दर्भ सामग्रीः परिचय, महत्व र प्रयोग

६.९. नेपालमा पाठ्यक्रम र पाठ्यसामाग्री विकासमा विभिन्न तह र निकायको भूमिका

७. मूल्याङ्कनको परिचय र प्रयोजन

७.१. मापन र मूल्याङ्कनको अवधारणा, मूल्यांकनका प्रकार

७.२. मूल्यांकनका साधनहरु र मूल्याङ्कनका साधनमा हुनुपर्ने विशेषताहरु

७.३. परीक्षणको अर्थ र प्रकारः मानक र मापदण्डमा आधारित, विषयगत र वस्तुगत, स्तरीकृत र गैर– स्तरीकृत अथवा शिक्षक निर्मित परीक्षण

७.४. विद्यार्थी मूल्यांकनः परिचय, निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन र लेटर ग्रेडिङ पद्धति

७.५. विद्यार्थी मूल्यांकनको लागि संरचनागत व्यवस्था तथा संघीय व्यवस्थामा विभिन्न निकायको भूमिका

७.६. विद्यार्थी उपलब्धि परीक्षणः परिचय, उद्देश्य, प्रक्रिया, नतिजाको विश्लेषण र यसको उपयोग

७.७. प्रारम्भिक कक्षा पढाइ परीक्षण र विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणः परिचय, उद्देश्य, महत्व, नतिजाको विश्लेषण र यसको उपयोग

७.८. परीक्षण विकास प्रक्रियाः उद्देश्य निर्धारण, विषयवस्तुको छनौट, विशिष्टीकरण तालिकाको विकास, प्रश्नहरुको लेखन, प्रश्नहरुको विश्लेषण र सम्पादन, विश्वसनीयता र वैधता निर्धारण, अन्तिम प्रश्नपत्रको निर्माण, साँस्कृतिक आधारमा परीक्षणको समायोजन, परीक्षण– संचालन, परीक्षण र नतिजा विश्लेषण

७.९. सामान्य सांख्यिकीय विश्लेषण

७.९.१ तथ्यांकको संकलन, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण

७.९.२ केन्द्रीय प्रवृत्तिको मापनः मध्यक, मध्यिका र रित

७.९.३ तथ्यांकको तुलनात्मक स्थितिको गणनाः प्रतिशताङ्क र प्रामाणिक प्राप्ताङ्क

७.९.४ विचरणशिलताको मापनः तथ्यांकको विस्तार र स्तरीय भिन्नता

Section (C) - शैक्षिक प्रशासन र व्यवस्थापन 25 Marks

८. शिक्षा प्रशासन र शैक्षिक व्यवस्थापन

८.१. राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ र कर्णाली प्रदेशको शिक्षा सम्बन्धी नीति

८.२. नेपालको संघ, प्रदेश र स्थानीय शिक्षा प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था

८.३. नेपालमा शिक्षाको संरचनाः अनौपचारिक, निरन्तर शिक्षा, प्रारम्भिक बाल विकास र शिक्षा, विद्यालय शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम तथा उच्च शिक्षा

८.४. शिक्षा आयोगका प्रतिवेदनहरु तथा योजनाहरुमा विद्यालय शिक्षाको संरचना, तहगत उद्देश्य, पाठ्यक्रम, शिक्षक र विद्यार्थी मूल्यांकन सम्बन्धी सुझावहरु

९. विद्यालय व्यवस्थापन

९.१. विद्यालय व्यवस्थापनः अर्थ, उद्देश्य, प्रकार र महत्व

९.२. विद्यालयमा सकारात्मक अनुशासन र विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरु

९.३. विद्यालय सुशासनः सामाजिक परीक्षण, गुनासो सुनुवाई, नागरिक बडापत्र

९.४. विद्यालय स्थापना वा कक्षा थपका आधारहरुः जनसंख्या, भौगोलिक अवस्था, सामाजिक बनौट, तल्लो तहको विद्यालयहरु, विद्यालय छनौटको अवसर, लागत र कुशलताको प्रश्न, समता र गुणस्तरको प्रश्न

९.५. सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापनः सेवा क्षेत्रको अवधारणा, सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय स्थापनाका फरक आधारहरु

९.६. विद्यालय स्तरीकरण तथा वर्गीकरण

९.७. विद्यालय व्यवस्थापन सम्बन्धमा विभिन्न तहको भूमिकाः नीति निर्माण र स्तर निर्धारण, स्रोत परिचालन, अनुमति तथा दैनिक कार्य सञ्चालनको व्यवस्थापन

१०. विद्यार्थी र शिक्षक सम्बन्धी व्यवस्थापन

१०.१. विद्यार्थी भर्ना र समूह विभाजनका आधार

१०.२. समता तथा व्यक्तिको पूर्ण क्षमता विकास गर्ने विषयः विद्यार्थीलाई विभिन्न समूहमा राख्ने आधार (उपलब्धिका आधारमा वा मिश्रित) र यसका फाइदा र वेफाइदाहरु

१०.३. विद्यार्थीको नेतृत्व विकासमा विद्यालयको भुमिकाः विद्यालयमा प्रजातान्त्रिक अभ्यासको अवसर, नेतृत्व लिने अवसर, बहु– प्रतिभाको खोजि, चिनारी र विकासको अवसर

१०.४. शिक्षक व्यवस्थापनः अवधारणा र महत्व

१०.५. शिक्षक सक्षमता र शिक्षक तयारी, शिक्षक अध्यापन अनुमतिपत्र

१०.६. शिक्षक सेवाको गठन र परिचालनः पदको स्वीकृति, माग र तयारी, पदका आधारमा भर्ना गर्ने पद्धति, तहगत रुपमा शिक्षक तयारी र भर्ना, शिक्षकको सरुवा र बढुवाको व्यवस्थापन

१०.७. शिक्षक पेशागत विकासः संरचना, नीति र कार्यक्रमहरु

१०.८. कार्यमूलक अनुसन्धानः अवधारणा, महत्व र चक्र

Section (D) –सार्वजनिक व्यवस्थापन र कार्यालय सञ्चालन **20 Marks**

११. सार्वजनिक व्यवस्थापन

११.१. कर्मचारी व्यवस्थापनका विविध पक्षहरुः कार्यविश्लेषण, कार्यविवरण, कार्यमूल्याङ्कन, भर्ना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापन, बढुवा, तलब सुविधा, उत्प्रेरणा, बृति विकास र अवकाश

११.२. सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, पदसोपान, निर्णय प्रक्रिया, नेतृत्व, समन्वय, अधिकार प्रत्यायोजन र निक्षेपण, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन

११.३. सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, महत्व र सेवा प्रवाह गर्ने तरिका/माध्यमहरु

११.४. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा कम्प्युटर, इन्टरनेट, सामाजिक सञ्जाल, भर्चुअल सिकाइ सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग, अवसर तथा चुनौतीहरु

११.५. नैतिकता, व्यवसायिकता, अनुशासन र आचार– संहिता

११.६. सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्यांकन

१२. कार्यालय व्यवस्थापन तथा लेखा

१२.१. कार्यालय कार्यविधिः टिप्पणी, चिठ्ठीपत्र र प्रतिवेदन

१२.२. अभिलेख व्यवस्थापन र जिन्सी व्यवस्थापन

१२.३. लेखा प्रणाली र लेखापरीक्षणको परिचय, विशेषता, उद्देश्य र आधारभूत सिद्धान्त

१२.४. बजेटको अर्थ, सिद्धान्त, प्रकार र महत्व

१२.५. बेरुजु र बेरुजु फछ्र्यौट सम्बन्धी व्यवस्था

१२.६. सार्वजनिक खरीद सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र कार्यविधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग, कर्णाली प्रदेश

शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह, नेपाली उपसमूह, अधिकृत सातौ तह, नेपाली प्रशिक्षक पदको खुल्ला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम र परीक्षा योजना

तृतीय पत्र (Paper III): Technical Subject

खण्ड (क) - ३० अंक

१. नेपाली भाषा **१० अंक**

१.१ भाषाको परिभाषा र सामान्य विशेषता

१.२ भाषा विज्ञान र यसका क्षेत्र तथा शाखाहरू

१.३ ध्वनि विज्ञान, वर्ण विज्ञान, रुप विज्ञान, वाक्य विज्ञान र अर्थ विज्ञानको सामान्य परिचय, विशेषता र प्रयोगको अवस्था

१.४ भाषाको प्रयोग (प्रयोक्ता, विषय र भूमिका)

१.५ नेपाली भाषाको उत्पत्ति, विकास र वर्तमान स्थितिको संक्षिप्त परिचय

१.६ नेपाली भाषाको स्वरुप

१.६.१ नेपाली उच्चारण व्यवस्था (स्वर, व्यञ्जन र अक्षर प्रणाली)

१.६.२ कथ्य र लेख्य भाषाको भेद तथा अन्तरसम्बन्ध

१.६.३ नेपालीका मुख्य मुख्य भाषिका र उप भाषिकाको परिचय (क्षेत्रगत वितरण, रुप र प्रयोग)

१.६.४ स्तरीय नेपाली प्रयोगमा भाषिका तथा उपभाषिकाको प्रभाव (शब्द भण्डारका दृष्टिले)

१.६.५ नेपाली भाषाको विकासका क्रममा भएका प्रयत्न र आन्दोलनहरू

१.६.६ व्याकरण र शब्दकोश निर्माणका प्रयत्नहरू

१.७ नेपालका प्रमुख भाषाहरू

२. नेपाली साहित्य र बालसाहित्य **१० अंक**

२.१ नेपाली नाटक

२.१.१ नाटक तथा एकाङ्कीको सैद्धान्तिक परिचय, वर्गीकरण र विकासक्रम

२.१.२ नेपाली नाटक तथा एकाङ्कीका पूर्ववर्ती र उत्तरवर्ती मुख्यमुख्य रचनाकारहरूका विशेषता तथा प्रवृत्तिहरू

२.२ नेपाली कथा र उपन्यास

२.२.१ कथा तथा उपन्यासको सैद्धान्तिक परिचय, वर्गीकरण र विकासक्रम (मोड र प्रवृत्ति)

२.२.२ नेपाली कथा तथा उपन्यासका क्षेत्रका पूर्ववर्ती र आधुनिक स्रष्टाहरूका विशेषताहरू तथा प्रवृत्तिहरू

२.३ नेपाली कविता र काव्य

२.३.१ कविता तथा काव्यको सैद्धान्तिक परिचय, वर्गीकरण र विकासक्रम (मोड र प्रवृत्ति)

२.३.२ नेपाली कविता तथा काव्यका क्षेत्रका पूर्ववर्ती तथा उत्तरवर्ती स्रष्टाहरूका विशेषताहरू तथा प्रवृत्तिहरू

२.४ साहित्यशास्त्र र नेपाली समालोचना

२.४.१ पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय, प्रमुख मान्यता, विभिन्न वादहरू, सिद्धान्तहरू र विकासक्रम (मोड र प्रवृत्ति)

२.४.२ प्रमुख नेपाली समालोचक र तिनका विशेषताहरू तथा प्रवृत्तिहरू

२.५ बाल साहित्य

२.५.१ बाल साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय, प्रमुख मान्यता, र विकासक्रम (मोड र प्रवृत्ति)

२.५.२ प्रमुख नेपाली बाल साहित्यका स्रष्टाहरू र तिनका विशेषता तथा प्रवृत्तिहरू

३. नेपाली भाषाको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक **१० अंक**

३.१ भाषा पाठ्यक्रमका विशेषता तथा स्तम्भहरू

३.२ नेपाली भाषा पाठ्यक्रमको विकासक्रम (वि.सं.२०२८ अघि र पछि)

३.३ पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक निर्माणका सिद्धान्तहरू र प्रयोग

३.४ विद्यालय तहका पाठ्यक्रमहरू

३.४.१ आधारभुत र माध्यमिक तहको नेपाली विषयको पाठ्यक्रम

३.४.२ उक्त पाठ्यक्रमका उद्देश्य, क्षेत्र, क्रम र विधागत स्पष्टीकरण

३.४.३ पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक परीक्षण, कार्यान्वयन एवं मूल्याङ्कन प्रक्रिया

खण्ड (ख) - ३० अंक

४. रचना प्रक्रिया र अभिव्यक्ति प्रणाली १० अंक

४.१ अनुच्छेद लेखन (संरचना र प्रकार)

४.२ अनुलेखन (दिइएको अनुच्छेदलाई विषय, प्रसङ्ग, तर्क र औचित्यका दृष्टिले विभिन्न छोटा छोटा अनुच्छेद बनाउने सीप)।

४.३ पत्रलेखन (विभिन्न प्रयोजन र परियोजनाका लागि आवश्यक प्रारुप, प्रतिवेदनको निवेदन, सूचना आदि लेख्ने र प्रारुप तयार गर्ने काम तथा सीप)

४.४ प्रविधि (रेखाङ्कन, प्रारुपको तयारी, सम्पादन आदि काममा आधुनिक प्रविधिको उपयोग गर्ने ज्ञान र सीप)।

४.५ साहित्यका विभिन्न विधा र विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित कृतिहरूको समीक्षा (पठन, परिचय, प्रभाव, प्रस्तुति र सारांश लेखन)।

५. सम्पादन र अनुवाद १० अंक

५.१ पाण्डुलिपिको सम्पादन/भौतिक पक्ष

५.१.१ मुखपृष्ठ (सम्बद्ध र आकर्षक)

५.१.२ मुद्रण (अक्षरको रङ्ग, साइज, शुद्धता र पठनीयता)

५.१.३ कागज (रङ्ग र गुणस्तर)

५.१.४ जिल्ला (साधारण र अन्य)

५.१.५ सिलाइ (स्टिचिङ्ग, धागोको र अन्य)

५.२ पाण्डुलिपिको सम्पादन/विषयवस्तु

५.२.१ पाठ्यवस्तु, चित्र, रेखा, अभ्यास र यिनीहरूको बीचमा सम्बन्ध स्थापना

५.२.२ शिक्षकलाई निर्देशन, विशेषांश टिप्पणी र सूचना, विद्यार्थीलाई निर्देशन

५.२.३ भूमिका, नयाँ तथा कठिन शब्दहरूको सूची, प्राविधिक तथा पारिभाषिक अप्रचलित शब्दहरूको अर्थ।

५.२.४ मानक शब्दावलीको प्रयोग र शुद्धता

५.२.५ अनुवाद गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

५.२.६ मूलकृतिको पठन

५.२.७ शब्द भण्डार/समानान्तर शब्दको चयन

५.२.८ अनुवाद

५.२.९ सम्पादन र पुनरावलोकन

६. शोध/अनुसन्धान १० अंक

६.१ शोध/अनुसन्धानको परिचय, विशेषता र प्रयोजन

६.२ शोध प्रस्ताव, परिचय, विशेषता र अङ्गहरू

६.३ अनुसन्धान प्रतिवेदन

६.४ पाद टिप्पणी र सन्दर्भ सामग्री

खण्ड (ग) - २० अंक

७. भाषा शिक्षण र नेपाली भाषा १० अंक

७.१ भाषा शिक्षणको परिचय, आवश्यकता र उपादेयता

७.२ भाषा शिक्षणका आधारभूत सिद्धान्तहरू

७.३ भाषिक सीप र तिनका क्रियाकलापहरू

७.४ नेपाली भाषा शिक्षण सन्दर्भ

७.४.१ पहिलो र दोस्रो भाषा शिक्षणका रुपमा नेपाली भाषा शिक्षण

७.४.२ राष्ट्रभाषाका रुपमा नेपाली भाषा शिक्षण

७.४.३ विदेशी भाषाका रुपमा नेपाली भाषा शिक्षण

७.५ विधा शिक्षण

७.५.१ भाषिक सीपहरूको शिक्षण (सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ)

७.५.२ गद्य शिक्षण

७.५.३ पद्य शिक्षण

७.५.४ रुपक शिक्षण

७.५ भाषा सिकाइमा समालोचनात्मक चिन्तन र उत्सुकता ज्ञान निर्माण र सुदृढीकरण ढाँचाको प्रयोग

८. व्याकरण शिक्षण र नेपाली व्याकरण **१० अंक**

८.१ शब्द भण्डार

८.२ शब्दवर्ग अवधारणा, वर्गीकरण र प्रयोग

८.३ रुपायन र व्युत्पादन प्रक्रिया तथा प्रयोग

८.४ प्राविधिक शब्दहरू, अर्थ निर्धारण र भाषान्तरण

८.५ द्वित्वको रुप र प्रयोग

८.६ पदसंगति (लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरार्थीको प्रयोग)

८.७ काल र भाव

८.८ धातु/क्रिया (सामान्य र प्रेरणार्थक)

८.९ वाच्य

८.१० कारक, विभक्ति र यिनीहरूको प्रयोग

८.११ उक्ति परिवर्तन

८.१२ वाक्य, वर्गीकरण, विश्लेषण / संश्लेषण

८.१३ व्याकरण शिक्षणका विधिहरू (निगमन, आगमन, पाठ्यपुस्तक र भाषासंसर्ग विधि)

खण्ड (घ) - २० अंक

९. शिक्षण योजना र शिक्षण सामग्री **१० अंक**

९.१ योजनाको परिचय, अङ्गहरू, योजना निर्माणका लागि पूर्वाधारहरू

९.२ दैनिक योजना, एकाइ योजना र वार्षिक योजना परिचय र प्रयोग

९.३ शिक्षण सामग्रीको परिचय, वर्गीकरण र उपयोगिता

९.४ भाषा शिक्षणमा उपयोग हुने आधारभूत शिक्षण सामग्री र तिनीहरूको प्रयोग गर्ने तरिका र उपयोगिता

१०. भाषिक मूल्याङ्कन **१० अंक**

१०.१ मूल्याङ्कनको परिचय, भाषिक मूल्याङ्कनका सिद्धान्तहरू

१०.२ भाषिक मूल्याङ्कनका साधन तथा उपायहरू

१०.३ विशिष्टीकरण तालिकाको परिचय र उपयोग

१०.४ विभिन्न प्रयोजनका लागि प्रश्न निर्माण र प्रयोग

तृतीयपत्रको प्रश्नसंख्या तालिका

खण्ड/भाग	क			ख			ग		घ	
एकाई	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
छोटो प्रश्नसंख्या	-	२	-	२	-	-	-	२	२	-
लामो प्रश्नसंख्या	१	-	१	-	१	१	१	-	-	१

सामूहिक परीक्षण

सामुहिक परीक्षण व्यक्तित्व परीक्षणको एक अंश हो । प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाको क्षेत्र विस्तार तथा कार्य पद्धति परिवर्तन समेत भैरहेको सन्दर्भमा कर्णाली प्रदेश सरकारको नीति, योजना, कार्यक्रम लगायत शासन व्यवस्था सम्वन्धी समसामयिक विषयमाथि विचार– विमर्श, छलफल गरी तिनको अझै बढी प्रभावकारी तथा कार्यान्वयन योग्य समाधान पहिल्याउने सम्बन्धमा उम्मेदवारहरुको क्षमता पहिचान गर्नु यस परीक्षणको मूल मर्म हो । यसको लागि छलफल, विचार– विमर्श गरी परिस्थिति बुझ्न सक्ने, निर्णय दिने, जनतालाई क्रियाशील बनाउने, चित्त बुझाउने, निर्धारित लक्ष्य अनुसार काम गर्ने/गराउने, जस्ता कामका लागि लेखन क्षमताका साथसाथै समस्यालाई यथार्थपरक ढंगले पहिचान गर्नसक्ने, वाकपटुता, शिष्टता, तर्कशक्तिको पनि आवश्यकता पर्दछ ।

त्यसैले यस परीक्षणमा उम्मेदवारहरुको वौद्धिक क्षमता, संचार सीप, समूह गतिशिलता, व्यवहार, व्यक्तित्व, मनोवृति, क्रियाशीलता, निर्णयशक्ति, समस्या समाधान क्षमता, नेतृत्व क्षमता, समय व्यवस्थापन तथा व्यक्तित्वमा भएका अन्य गुणहरुको आंकलन अर्थात परीक्षण र मूल्याङ्कन गर्नको लागि उम्मेदवारहरुलाई कुनै समसामयिक विषय/सवाल/समस्यामा सामूहिक छलफल गरी समस्या समाधान केन्द्रीत प्रभावकारी र कार्यान्वयन योग्य समाधान निकाल्न दिइन्छ ।

यस प्रयोजनको लागि गरिने परीक्षण १० पूर्णाङ्क र ३० मिनेट अवधिको हुनेछ जुन नेताविहिन सामूहिक छलफलको रुपमा अवलम्वन गरिनेछ । दिइएको प्रश्न वा Topic का विषयमा पालैपालोसँग निर्दिष्ट समयभित्र समूहवीच छलफल गर्दै प्रत्येक उम्मेदवारले व्यक्तिगत प्रस्तुति गर्नुपर्नेछ । यस परीक्षणमा मूल्याङ्कनको लागि देहाय अनुसार कम्तीमा तीन जनाको समिति रहनेछ ।

आयोगका अध्यक्ष वा अध्यक्षले तोकेको सदस्य	– अध्यक्ष
आयोगका सदस्य	– सदस्य
मनोविज्ञानवेत्ता	– सदस्य
दक्ष/विज्ञ (१ जना)	– सदस्य

....